

N:o 25.

Af herr **Borg**, med förslag om tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken.

Mycket har under senaste årtionden blifvit genom lagstiftningen gjordt i vårt land till skydd för qvinnan och till förbättring af hennes ställning i familjen och samhället. Sålunda har man ej allenast genom lagen om boskilnad sökt skydda hennes andel i egendom, då mannen vanvårdat gemensamt bo eller öfvergifvit henne, utan ock tillerkänt henne rätt att sjelf förvalta de medel, hon genom sin arbetsförtjenst förvärfvat till sitt och barnens nödtorftiga underhåll, o. s. v.

Det är dock i fråga om eganderätt endast brödsmulor lagen hittills bestått gift qvinna, i hvad på lagen ankommit, helst boskilnad gemenligen ej ifrågakalles förr än det mesta af den gemensamma egendomen redan är af mannen förskingrad, och hvad angår gift qvinnas rätt att få använda egen arbetsförtjenst för sina och sina barns behof, så är denna nödrätt så ringa, att man ej borde derom vidare tala, vid tanken på att mannen, enligt lagens både bokstaf och anda samt samhällets hela anordning och historiska utveckling, har nästan ensam egande- och förvaltningsrätten öfver familjens egendom. Här kan jag ej underlåta göra en anmärkning: att en nation år efter år, snart ett helt årtionde, låter frågan om gift qvinnas eganderätt ligga oafgjord, oaktadt den genomgått både riksdagens och högsta domstolens pröfning, tyckes visa, att de, som ytterst afgöra våra lagstiftningsöden, ännu sakna insigt om och känsla för den rättskränkning, om ock ej i lagen åsyftad, hvarunder gift qvinna lider, samt de talrika och hemska offer, som man-

nens barbariska envælde i äktenskapet årligen kräfver bland ett folk, hvars må hända värsta lyte just är dess verldsbeckanta svaghet i ekonomien, hvilken nästan uteslutande, enligt lag och sed, ligger i männens händer, och så mycket farligare återverkar på qvinnornas ställning som dessa i de allra flesta fall sakna utsigt att kunna med framgång häri ingripa, äfven om deras och barnens välfärd sväfvat i ögonskenlig fara.

Några ekonomiska missförhållanden i äktenskapet hafva visserligen af vår nyare lagstiftning beaktats och delvis blifvit undanröjda; men *ett* område inom äktenskapet synes lagstiftningen ej hafva egnat den uppmärksamhet, som det förtjenar, det nemligen hvarpå hustru och minderåriga barn befinna sig under sista stadiet af en lastbar familjefaders lif i hemmet, det stadium då »kif och bitterhet» längesedan blifvit hemseden, då dryckenskapen, lätjan eller annan last i grund och botten förstört mannen och ruinerat familjen, då hans demoralisation redan länge förgiftat hemmet, då hustruns och barnens helsa och lif hotas af nöden och våldet från drinkaren eller den annars lastbare, då boskildnad är gagnlös, emedan boet redan är förskingradt, då uppfyllandet af fattigvårdeus skyldighet att hjälpa den nödstälda familjen endast är ett palliativ, äfven då fattigvården begagnar sin rätt att låta mannen afarbete hvad densamma förskjutit till familjens underhåll, enär fattigvårdens välde öfver mannen upphör så snart han afbetalt sin skuld till fattigvården, men han derefter är oförhindrad att fortsätta sitt lastbara lefverne, och det som familjens enväldiga öfverhufvud. Att han återvänder dit och till sina gamla vanor är lika vanligt, som att han återkommer än mer oefterrättlig, tyrannisk och farlig; han betraktar nemligen nu den honom öfvergångna behandlingen som en orättvisa, en af hustrun tillstäld chikan, som han skall hämnas. Än värre: äfven *efter* tvångsarbetet är han *lagligen berättigad* att disponera öfver boet, att än en gång ruinera hustru och barn, om den förra under hans frånvaro hunnit förvärfva något. Allra värst: han kan å nyo komma att skaffa till verlden nya olycksoffer, hvilket ofta är fallet med drinkaren och den annars lastbare.

I här antydda stadium af mannens lif synes det vara ej allenast en rättighet, utan en ovillkorlig pligt att samhället kraftigare och skyndsammare än hittills ingriper, ej blott för att skydda hustrun och barnen, det framtida släktet, utan ock för att skydda sjelfva *samhället*, enär hvarje lastbar kan anses som bärande en mot samhället rigtad brandfackla, hvilken det är en hvars skyldighet att genom lag och sed söka släcka. Redan skyldigheten att bevaka minderåriga barn för en lastbar faders lefverne och exempel torde svårligen kunna bortresonneras,

och endast hans undanskaffande från hemmet och väldet der kan vara betryggande för samhället, liksom för familjen, så framt ej samhället kan och vill påtaga sig bördan att aflägsna barnen från hemmet och sörja för deras uppfostran, en utväg som dock synes mera egnad att uppmuntra än afskräcka en djupt sjunken man, utom det att det derjemte vore både orättfärdigt och oklokt handladt mot hustrun, som sålunda dock stode qvar under mannens välde.

Om också det ofvan sagda är oförnekligt, har man ju dock redan, genmäler man, genom stadganden i giftermålsbalken, ärfdabalken, kyrkolagen, förordningen angående fattigvård, förordningen af den 27 april 1810 om äktenskapsskilnad, såsom på grund af »slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag», utvägar för befogade skilsmessor. Sant! Men hvilka omvägar för en stackars olycklig qvinna; i allmänhet sjelf okunnig i lag, utan bekantskap med personer, som känna lagen eller som hafva tid och håg att hjälpa henne med de enklaste skrifter och anvisningar! Makarne skola först varnas af *pastor*, så af *kyrkoråd*; vidare måste maken stämma inför *rätt* och förebringa bevisning, derefter begära *Kongl. Maj:ts* nådiga tillstånd till skilnad; men innan sådan beviljas, skall *andra maken* höras samt domkapitlet, *konsistorium* inkomma med vederbörande *presterskaps* betyg och utlåtande, hvarefter *högsta domstolen* skall höras, innan *Kongl. Maj:t* i *statsrådet* fattar sitt beslut. Med så mångdubbla förskansningar försvarar svensk lag i nittonde århundradet lastbare mäns rätt att tyrannisera, demoralisera och ruinera qvinnor och barn. Att under dylika förhållanden underlätta skilsmessa borde väl dock vara en värdig uppgift för en lagstiftning, som ej älskar juridiskt snärjgräs för den fattige och olycklige.

Enär det emellertid visat sig, att hustrun ytterst sällan kan förmå sig att begära skilsmessa från en lastbar man, ja hellre fördrager årslånga misshandlingar och lidanden än drager honom inför rätta, ej sällan och med skäl af fruktan för sitt och barnens lif, har det synts mig, som skulle ett lämpligt skydd kunna beredas henne derigenom, att fattigvårdsmyndighet finge rättighet och skyldighet att, när den redan blifvit familjens målsman på grund af densamma lemnadt understöd (föranledt af mannens dryckenskap, lätja eller annan last) också blifva hustruns målsman i fråga om skilsmessa från mannen, åtminstone så till vida målsman, att den *med hustruns samtycke* egde att hos rätten anmäla mannen med yrkande af skilsmessa.

Man genmäler må hända, att fattigvården härigenom skulle oskärligen belastas med arbete, men en sådan anmärkning håller ej streck,

ty fattigvården skulle i föreliggande fall ej hafva annat att göra än anmäla förhållandet, hvarom *rätten* skulle ransaka och döma. Ingen erfaren fattigvårdsmedlem skulle heller finna en dylik anmälan eller stämning till *rätten* vara mera motbjudande och besvärlig än det arbete och de förargelser, som en utfattig och lastbar man stundom i många år förorsakar fattigvårdsstyrelse.

Utom alla andra skäl, såsom lättare och skyndsammare gång för skilsmessa af ifrågavarande art, finnes ett väsentligt, nemligen det skydd för hustru och barn, som skulle ligga deri, att *fattigvårdsstyrelsen* i första rummet, visserligen med *hustruns* samtycke, yrkade skilsmessa, enär derigenom mannens onda sinne skulle mindre retas och mindre fresta honom till misshandling af ett eller annat slag mot hustru och barn, medan hans missnöje med fattigvårdsstyrelsen blefve vanmäktigt. Redan ett sådant skydd under t. ex. ett eventuellt förbättringsår synes vida öfverväga de betänkligheter man möjligen kan hysa mot att *äfven* i berörda fall insätta fattigvårdsstyrelse som målsman för hustru och barn.

En hvar, som tagit del i den nuvarande officiella fattigvården, har sig fullkomligt bekant, att fattigvården och samhället, lika väl som i allmänhet hustru och barn, stå alldeles redlösa gent emot en utfattig och lastbar familjefader, sedan moraliska medel, förmaningar och varningar, liksom ock ekonomiska och judiciella, såsom boskilnad och tvångsarbete, visat sig fruktlösa.

Skulle ej samhället under sådana förhållanden vara både berättigadt och förpligtadt att ingripa? Eller skulle det ega rättighet att låta tusentals olyckliga qvinnor och barn fortfarande blottställas för ekonomisk undergång och moraliskt förderf, som det genom ett enkelt lagstadgande är, som det tycks, i stånd att förekomma? Att samhället ej har rätt att lemna de olyckligaste varelser på jorden utan skydd, torde ej behöfva bevisas hvarken med moralens eller statsrättens bud, än mindre med erfarenhetens rikhaltiga material: naturens, förnuftets och religionens eviga och bindande lagar torde ej heller här kunna undkommas.

På dessa grunder, innefattande äfven några detaljer, hvilka ej torde behöfva motiveras såsom varande sjelfklara, föreslår jag ett tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken i nedan anförda syfte och med den slutliga formulering, som Riksdagen vid pröfning af motionen kan finna lämplig:

Underlåter mannen, i följd af dryckenskap, lätja eller annan last, att försörja hustru med eller utan

minderåriga barn, så att fattigvårdsstyrelse nödgas lemna dem understöd, ege nämnda myndighet befogenhet att, med makans samtycke, hos rätten begära skilsmessa för ett år; och bör rätten, efter det förhållandet blifvit styrkt, ålägga mannen att genast afflytta från hemmet sedan domen vunnit laga kraft, samt detsamma icke under nämnda tid besöka vid vite af fängelse.

Då sådan afflyttning sker, får mannen ur boet ej medtaga mer än det, enligt fattigvårdsstyrelsens bepröfvande, nödvändigaste bohag, om sådant finnes utöfver hustruns och minderåriga barns skäligen behof.

Har fattigvårdsstyrelse icke, i samråd med hustrun, under årets lopp, hos rätten anmält att mannen bättrat sig samt blifvit i stånd och villig att uppfylla sina pligter som familjens försörjare, bör rätten, på ny anmälan af fattigvårdsstyrelsen och hustrun, döma till skilnad, hvarefter, och sedan domen vunnit laga kraft, konsistorium bör utfärda skiljobref.

Tillfaller under mannens förbättringsår familjen arf, förvaltas det af fattigvårdsstyrelsen tills slutlig skilsmessa vunnits, hvarefter enligt lag förfares.

Skulle någon eller några nu gällande lagbestämmelser lägga hinder i vägen för bifall till föreliggande förslag, anhåller jag vördsamt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa,

det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken i ofvan angifna syfte.

Stockholm den 29 januari 1891.

F. T. Borg.